

BESLUT

2019-05-27

Dnr: 19/00244

SAKEN

Tankesmedjan, P3, 2019-01-23, inslag om en podcast; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

I inslaget pratade fyra programledare om en podcast och om dess programledare och skapare. Ett avsnitt till vilket programledaren bjudit in en journalist stod i fokus för det samtal som fördes i inslaget. Inledningsvis sades följande.

(Programledare 1) – Jag har sett tre och en halv timme av [namn programledare podcast] livepodd, och alla måste få veta hur hemskt det var. [---] (Programledare 2) – Finns den att se. Ja, vad kul.

Senare i programmet pratade programledarna återigen om podcasten och dess skapare och programledare.

(Programledare 1) – Om ni kunde resa tillbaka i tiden för att döda bebis-Hitler, hade ni gjort det då? (Programledare 2) – Det hade säkert kommit något värre. (Programledare 1) – Mm. (Programledare 3) – Kanske det du siktar mot att det har gjort? (Programledare 1) – Ja, nästan. [---] (Programledare 3) – Nej, det känns lite så godhetsknarkigt att göra det. [---] (Programledare 1) – Om [namn programledare podcast] kunde resa tillbaka i tiden, så skulle han så klart inte döda bebis-Hitler, utan i stället bjuda in honom som gäst till sin podd. Jag har nog stulit det här skämtet. Det är så lågt hängande frukt. (Programledare 4) – Förlåt men nu måste vi... Vem är [namn programledare podcast]? (Programledare 1) – Han är samtalsextrémist. Han tror att demokratin går ut på att alla åsikter måste tillgodogöras en plattform. [---] Ja. Nu ägnar han sig åt att [skratt] anordna tysta AW:s och föreläsa om skärmtid. (Programledare 3) – Ja, men gud. (Programledare 4) – Och intervjua alla rasister som finns i Sverige, väl? (Programledare 1) – Precis. För att han har också två poddar. Jag tänkte fokusera på den ena som heter "Hur kan vi?" där han då intervjuar olikstänkande. För ett par dagar sen så twittrade han att en av de kommande gästerna är nazisten [namn journalist].

(Programledare 2) – Vem är [namn journalist]? Jag får bara upp hennes profilbild i huvudet. (Programledare 1) – Ja, precis. (Programledare 2) – En blond tant, va? (Programledare 1) – Som står på en åker, ja. En sådan skånsk, gul åker. Nej, men hon var journalist, och sen så spårade hon ur. Den gamla vanliga visan. (Programledare 2) – Okej. På vilket sätt är hon nazist? Är hon med i någon... (Programledare 1) – Hon har en nazistisk podd [ohörbart]. (Programledare 2) – Ja, okej. (Programledare 1) – Som heter [namn podcast]. Det är så det fungerar med nazister, att de möter någon utanför sin filterbubbla, så slutar de att vilja gasa ihjäl judar. De är väldigt lyhörda på det sättet. Förra veckan anordnade [namn programledare podcast] en livepodd [---].

Programledare 1 berättade därefter om att partiledaren för Feministiskt initiativ (Fi) medverkat i podcasten och sa att ett spektakel utspelat sig på scen.

Programledarna pratade sedan om partiledarens medverkan i podcasten och klipp från podcasten varvades med programledarnas kommentarer, bland annat sa en programledare ”Det är så viktigt att alla får komma till tals, eller hur?”. Något senare sades bland annat följande.

(Programledare 1) – Samtalets makt, eller hur? (Programledare 2) – Ja, gud. Ja. (Programledare 3) – Varför tackade [namn partiledare Fi] ja till att vara med i det där? (Programledare 1) – Men hon visste inte vad hon gav sig in på, för att hon har inte internet. (Programledare 2) – Men hon tackar väl ja till allt? Förlåt, men gör hon inte det? (Programledare 3) – Ja, hon gör fan det. Det är fan sant. Hon är känd för att göra... (Programledare 2) – Ja. (Programledare 4) – Men hon har väl också ... Nej, hon kanske är så aktiv... [...] (Programledare 1) – Ja. Men hon är ju där också för att någon måste väga upp mot liksom det andra som pågår, ju. Ett av problemen med att bjuda in nazister eller högerkonservativa till ett sammanhang, till exempel en livepodd, är ju att många inte vill associeras med nazister eller högerkonservativa, och därför tackar nej till att gästa. Och så står man där och har byggt en plattform enbart för nazister och högerkonservativa. (Programledare 2) – Mm.

Därefter spelades ett klipp från podcasten upp i vilket partiledaren för partiet Medborgerlig Samling medverkade och följande sades.

(Partiledare Medborgerlig Samling) – En annan sak som jag vill varna lite för, och jag har varit ute i den debatten lite, det är lagen om hets mot folkgrupp som ... [ohörbart] man pratar om missaktning, väldigt vagt begrepp, gummibegrepp nästan, som kan användas beroende på tidsandan. Så att där finns vissa sådana tendenser. (Programledare podcast) – Kan du ge ett konkret exempel på det? Är det till exempel om du skulle sitta på scen och kalla mig för jävla svartskalle? Det är hets mot folkgrupp? (Partiledare Medborgerlig Samling) – Kan vara förolämpning också. Men det är, ja, möjligen. Men det kan också vara hets mot folkgrupp att säga att ”nej, men här är ...” Ja, men det var som, det var någon rättegång här i Malmö tingsrätt, och sen gick till hovrätten. Det var någon kommunpolitiker i Burlöv som, tror jag, skrev någonting om att ”vi kan tacka kosovoalbanerna för att vi har fått in så mycket narkotika i landet”. [...] Och, alltså, grejen är att kosovoalbanska maffian står för ganska mycket av heroinsmugglingen till landet, eller gjorde då i alla fall. Men han uttryckte det på ett lite vanvördigt sätt. [...] Och då blev det en rättssak av det. Så gränsen är väldigt hårfin. Och jag tycker också mig se ett klassaspekt på detta, faktiskt. Där folk som inte är så vana att uttrycka sig fint och akademiskt uttrycker sig plump.

Programledarna i *Tankesmedjan* sa därefter bland annat följande.

(Programledare 1) – Det är därför alla bara hummar med när Medborgerlig Samlings [namn partiledare] pratar om att avskaffa lagen om hets mot folkgrupp. Det är ju en åsikt som en försvinnande liten del av svenska folket håller med om. Men på scenen så råder det full konsensus. (Programledare 3) – Jag tänker att han kanske var tacksam på riktigt för att kosovoalbanerna kom in med knark i Sverige. [---] Elefanten i rummet, du har tackat ja till att vara med i den här jävla podden [skratt] erkänn. (Programledare 1) – Det ska tydligen också behöva tilläggas, då, att det inte är synd om kommunpolitiker som döms för hets mot folkgrupp, eller då inte behärskar ett akademiskt språk, eftersom de är förtroendevalda och kanske inte borde begå brott, kan man ju tycka. [Namn programledare podcast] försök att bredda åsiktskorridoren misslyckas ju fatalt. Han har bara byggt en ny korridor bredvid och målat den brun.

Ett klipp från podcasten spelades därefter upp i vilket en person hördes säga ”det där gjorde du bra” varpå programledaren för podcasten hördes säga att han skulle prata med tre namngivna personer.

Avslutningsvis i inslaget sades följande.

(Programledare 1) – Nej, nej. Men vad ska man säga? (Programledare 3) – Låt dem hålla... eller... (Programledare 1) – Lägg ner, bara. (Programledare 3) – Låt dem hålla på, tänkte jag säga, men... eller? (Programledare 1) – Nej. (Programledare 3) – Man måste inte, så här, spela upp dem i nationell radio, så att säga. Och ge dem ytterligare en plattform. (Programledare 1) – Nej, det behöver man inte.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

Inslaget utgjorde förtal då programledarna antydde att podcasten ”Hur kan vi?” har en högerextrem agenda. Inslaget gav vidare en snedvriden och felaktig bild av podcasten. Det påstods att journalisten är nazist, vilket är en allvarlig anklagelse och utgör förtal gentemot en person som inte är nationalsocialist. Detta även i ett satirprogram. Det framstod som att *Tankesmedjan* anser att personer med obekväma åsikter bör tystas och att det är fundamentalt fel att låta konservativa komma till tals i det offentliga rummet.

En anmälare anser att det underförstått sades ”Någon eller några av de här fem är nazister, kanske alla”. Enligt anmälaren gjordes detta då fem namn nämndes i ett klipp strax efter att en programledare sagt ”Han har ju bara byggt en ny korridor bredvid och målat den brun”.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför följande.

Tankesmedjan är ett satirprogram som till största del består av satiriska krönikor, debatter och diskussioner där valet av ämne utgår från aktuella nyhetshändelser och programledarnas betraktelser.

Tankesmedjan sände den 23 januari 2019 ett inslag om programledarens omdebatterade podcast ”Hur kan vi?”. Programledaren kallar sig själv för ”samtalsaktivist” och har beskrivit podcasten som en plattform för att ”samtala med människor som inte tänker, tycker eller känner som honom”. I ett avsnitt av podcasten, som publicerades den 27 januari 2019, intervjuades journalisten [namn journalist], varpå programledaren kritiserades i ett antal medier för att under samtalet ha förhållit sig alldeles för okritiskt i förhållande till journalistens påståenden och låtit ”extrema åsikter framstå som helt legitima”.

Tankesmedjan tar ofta avstamp i nyheter eller i aktuella händelser för att exemplifiera och bygga upp satiriska poänger. I det aktuella inslaget problematiserade *Tankesmedjan* kring podcasten på ett tillspetsat och underhållande sätt. Detta gjordes mot bakgrund av att podcastens etiska grunder, och journalistens medverkan i synnerhet, diskuterats och debatterats flitigt i olika medier.

[Namn] är journalist, debattör och författare. I egenskap av debattör ger hon offentligt uttryck för sina åsikter i olika frågor. Hon har bland annat en egen podcast och är mycket aktiv på Twitter och andra forum. Hon har således stora möjligheter att framföra sina åsikter offentligt i olika sammanhang. SR anser att hon således måste tåla både granskning och satir. Programbolaget vill även poängtera att det främst är hennes kontroversiella åsikter som var föremål för satiren i inslaget.

En av anmälarna menar att det ”påstås att [namn journalist] är nazist”. I inslaget sa en av programledarna: ”För ett par dagar sedan twittrade han att en av de kommande gästerna är nazisten [namn journalist].” Hon hänvisade således till vad programledaren för podcasten skrivit på Twitter om den kommande gästen. Inför journalistens medverkan twittrade nämligen programledaren: ”Hon kallas nazist, islamofob och förintelseförnekare. Själv kallar hon sig författare och journalist. Idag är [namn twitterkonto] med i ”Hur kan vi?”.

En av programledarna i inslaget uttryckte sedan att journalisten har en ”nazistisk podd”, vilket grundar sig i att journalisten kritiserats för flera uttalanden i sin podcast ”[namn podcast]” som har ansetts ligga nära den nazistiska ideologin. Ett exempel är då hon i sin podcast uttryckte att hon är beredd att samarbeta med Nordiska motståndsrörelsen. Journalisten har också kritiserats för antisemitism efter ett inlägg på Facebook där hon skrev: ”Jag uppmanar alla att gå igenom bevisen för förintelsen, de flesta är övertygade om att det finns tonvis med bevis. Men när man går igenom det blir det inte alls så tydligt längre. Kolla alltid allting.” Expo uppger på sin hemsida att ”[Namn] sedan 2012 har varit en

central figur inom den svenska extremhögern”. Expo skriver också att hon under några år var aktiv i den muslimfientliga så kallade counterjihad-rörelsen och har efter det bland annat varit med och startat föreningen ”Det fria Sverige”.

Avsikten med beskrivningen av podcasten var att göra en satirisk betraktelse av hur samtalsaktivistens intention – att låta personer med olika åsikter och ideologier få komma till tals i det offentliga rummet – fått ett oönskat resultat. Detta mot bakgrund av att många debattörer väljer att inte medverka i samma sammanhang som personer med högerkonservativa och nazistiska åsikter. Satirens udd var således riktad mot att podcastens syfte att ”bredda samtalet” genom att på ett satiriskt och tillspetsat sätt peka på att en sådan ambition i vissa fall kan få en motsatt effekt.

Att åsiktskorridoren betecknades som ”brun” är en satirisk hårdtagning utifrån den kritik som mött flera av de personer som medverkade i podcasten, särskilt vad gäller journalisten vars uttalanden har kritiserats för instämmande i högerextrema hållningar.

Tankesmedjan har en tydlig underhållande karaktär och det aktuella inslaget hade en påtaglig satirisk och humoristisk inramning och ton. För att tydligt polarisera olika ståndpunkter och väcka debatt måste ett satirprogram som *Tankesmedjan* ibland driva ämnen till sin spets, dels i sak men också genom tillspetsade formuleringar.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av granskningsnämndens praxis framgår att programformen har betydelse vid tillämpningen av kraven på opartiskhet och saklighet. Enligt granskningsnämndens praxis gäller vida ramar för vad som får sägas i program som har en tydlig parodisk, ironisk eller satirisk karaktär. Det förhållandet att kraven i sådana fall kan ställas lägre innebär dock inte att programföretagen helt kan bortse från dem.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

I inslaget förekom långtgående uttalanden om journalisten, bland annat benämndes hon som nazist. Som inslaget var utformat i denna del framgick den satiriska karaktären inte särskilt tydligt och uttalandena låg på gränsen för vad som kan accepteras. Nämnden konstaterar dock att *Tankesmedjan* är ett känt satirprogram och att programformen får antas stå klar för lyssnarna. Med beaktande av detta och då det enligt nämndens praxis gäller vida ramar för vad som får sägas i ett satirprogram gör nämnden bedömningen att uttalandena om journalisten inte var sådana att de står i strid med kraven på opartiskhet och saklighet. Mot bakgrund av programformen anser nämnden vidare att beskrivningen i inslaget av podcasten ”Hur kan vi?” och dess programledare inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte heller att inslaget strider mot dessa krav.

Det ingår inte i granskningsnämndens uppgift att pröva frågor om förtal. Denna del av anmälningarna lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Cecilia Smitt Meyer.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Cecilia Smitt Meyer

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.